

Cursus Handelingsgerichte diagnostiek in het Onderwijs: najaar 2019

Handelingsgerichte Diagnostiek (HGD) geniet veel belangstelling in opleiding en praktijk. Het is een hypothesen-toetsende en cliëntgerichte werkwijze, conform beroepscode NIP en NVO. HGD is zowel evidence- als practice-based. Onlangs is de methodiek 'HGD in het Onderwijs' (2004) volledig herzien (Pameijer & Van Beukering, 2015). Wat is er zoal verbeterd?

- De oorspronkelijke vijf uitgangspunten zijn uitgebreid naar zeven, zodat HGD nu goed aansluit bij handelingsgericht werken (HGW) op school.
- De leerling heeft een sterkere positie gekregen in het diagnostische proces: ongeacht zijn leeftijd is hij medeonderzoeker.
- Er is meer aandacht voor het samen met de leraar analyseren en verbeteren van diens pedagogisch-didactische aanpak.
- Ouderbetrokkenheid is nu een expliciet onderdeel van het diagnostisch proces.
- Valkuilen in diagnostische besluitvorming (zoals tunnelvisie) krijgen meer aandacht, evenals suggesties hoe deze valkuilen te voorkomen zijn.
- De strategie- en integratie/aanbevelingsfase zijn vereenvoudigd, omdat deze te uitgebreid bleken voor de praktijk.
- Wetenschappelijke gegevens uit meta-analyses over goed onderwijs en effectieve interventies zijn in de verschillende fasen verwerkt, evenals werkzame mechanismen binnen diagnostiek en advisering.
- De relatie tussen HGD en 'HGW op school' is uitgewerkt. Zo is er aandacht voor het opnemen van diagnostische gegevens in het groepsoverzicht van de leraar en voor het verwerken van aanbevelingen in diens groepsplan.
- HGD is ingebed in Passend Onderwijs en bij het toekennen van extra ondersteuning met handelingsgericht arrangeren (HGA).

Doelstellingen van de cursus

1. Kennis van de zeven uitgangspunten en de vijf fasen van HGD 2015.
2. Ervaring met HGD door de methodiek op eigen casuïstiek toe te passen.
3. Vaardigheden, zoals: formuleren en toetsen van hypothesen, hypothesen omzetten in onderzoeksvragen, gericht observeren, gespreksvaardigheden, constructief samenwerken met leerlingen, leraren, onderwijsprofessionals, collega's en ouders, indicatiestelling aanbevelingen, motiverende gespreksvoering.
4. Handelingsgerichte attitude: 'scientist-practitioner' die samenwerkt met leerling, school en ouders, conform de beroepscode van NIP/NVO.

De uitgangspunten en concrete werkwijze van HGD passen bij de omschrijving van diagnostiek in de casusbeschrijvingen van de:

- Basisaantekening psychodiagnostiek NIP
- Basisaantekening diagnostiek NVO
- Kinder- & Jeugdpsycholoog NIP
- Orthopedagoog Generalist NVO

Doelgroep en toelatingscriteria

- Academisch geschoolde psychologen en orthopedagogen die werkzaam zijn in het onderwijs en de onderwijsbegeleiding.
- GZ-, Kinder- en Jeugd- en Schoolpsychologen en Orthopedagogen-Generalist.
- Bij voorkeur reeds in het bezit van basisaantekening diagnostiek NIP of NVO

Met het oog op het uitvoeren van de praktijkopdrachten is het noodzakelijk dat de cursist praktisch werkzaam is als diagnosticus in of rondom het onderwijs of als leerlingbegeleider of coach.

Data: najaar 2019, maandag 7 oktober, 4 november en 9 december, van 9.30 – 16.30

Locatie: Utrecht

Minimaal aantal deelnemers: 10. Maximaal aantal deelnemers: 16

De cursussen die in het voorjaar en najaar 2016 zijn gegeven zijn door deelnemers met gemiddeld een 8,5 beoordeeld. Enkele reacties van deelnemers: *enorm inspirerend, zicht gekregen op wat ik al HG doe, zeer leerzaam, prettige combinatie theorie/praktijk, geweldige docent, goede afstemming op ons werkveld en verschillen in de groep, goede feedback (positief én kritisch, good én bad practices, stralend én balend leren), veel aandacht voor onze vragen, praktische theorie die direct toepasbaar is, mijn leerpunten kon ik meteen in de praktijk toepassen, huiswerkopdrachten kosten tijd maar waren zeer leerzaam, goede organisatie en opzet van de drie dagen, ik ben nog nooit met zoveel enthousiasme en energie 'naar school' gegaan!*

Inhoud cursus

De zeven uitgangspunten van HGD/HGW zijn:

1. HGD is doelgericht
2. Onderwijs/opvoedbehoeften van leerlingen staan centraal
3. Er wordt gewerkt vanuit een transactioneel referentiekader
4. Leraren en ouders doen ertoe: wat zijn hun ondersteuningsbehoeften?
5. Positieve aspecten van leerling, leraar, school en ouders zijn van groot belang
6. Leraren, ouders, kind en diagnosten werken constructief samen
7. De werkwijze is systematisch, planmatig en transparant.

Wat betekenen de uitgangspunten voor gedragswetenschappers en voor de samenwerking met onderwijsprofessionals, zoals leraren, intern begeleiders, zorgcoördinatoren en schoolleiders? Hoe stemmen we op elkaar af?

De vijf fasen komen aan bod: per dagdeel wordt ingegaan op één fase van het model en oefenen cursisten aan de hand van hun eigen casuïstiek.

Voorafgaand aan iedere bijeenkomst heeft de cursist het betreffende fasen- hoofdstukken bestudeerd en de principes uit die fase toegepast op een eigen casus. Doel hiervan is de vertaling van theorie naar praktijk te optimaliseren en cursisten gerichte feedback te kunnen geven vanuit het kader van HGD.

HGD wordt bovendien met handelingsgericht arrangeren (HGA) in Passend Onderwijs gepositioneerd. Ook de rollen van de psycholoog/orthopedagoog bij een ontwikkelingsperspectief en toelaatbaarheidsverklaring S(B)O en VSO komen aan bod.

De bijeenkomsten zijn om 4-6 weken in verband met de praktijkopdrachten tussendoor.

Bespreking van casuïstiek: in groepjes bespreekt men de mogelijkheden en knelpunten bij het toepassen van HGD op de eigen casus. Daarna worden de implicaties voor het eigen werk plenair besproken: wat ging goed en wat was moeilijk?; vragen en tips? De docent geeft gerichte feedback tijdens het werken in groepjes en plenair.

Literatuur: boek "Handelingsgerichte Diagnostiek in het Onderwijs" (Pameijer & Van Beukering, 2015), 450 bladzijden, 100% over kinderen/jeugdigen en hun opvoeders (leraren en ouders/verzorgers).

Geschatte tijdsinvestering cursisten

Drie keer zes uur bijeenkomsten (contacturen)	18 uur
Ongeveer 20 uur literatuur lezen (300 bladzijden)	20 uur
7 opdrachten, toepassen theorie op eigen casus (7 x 3)	20 uur
Totaal ongeveer:	58 uur

Accreditatie K&J NIP/OG NVO (+ SKJ): herregistratie 18 punten; registratie 29 punten

Naam dossier: 236370	Postmaster cursus Handelingsgerichte Diagnostiek (en Indicatiestelling) in het Onderwijs: versie 2015	
Beroepsgroep	Accreditatiebureau NIP Kinder- en Jeugdpsycholoog (K&J) / NVO Orthopedagoog- Generalist (OG)	
Accreditatiepunten	Categorie	Accreditatie- punten
	K&J/OG herregistratie	18
	K&J/OG opleiding - behandeling	4
	K&J/OG opleiding - diagnostiek	12
	K&J/OG opleiding - extra literatuurstudie	11
	K&J/OG opleiding - overig taken	2

Werkvormen: Interactieve colleges, workshops en bespreken eigen casuïstiek met medecursisten en directe feedback van docent.

Docent: drs. Noëlle Pameijer, GZ-psycholoog, Kinder- en Jeugdspecialist NIP, Schoolpsycholoog, supervisor BAPD.

Toetsing

De cursist heeft voldaan aan de cursus wanneer hij/zij bij alle zes dagdelen aanwezig is geweest en aan beide vormen van toetsing heeft voldaan, te weten:

- Toetsing van kennis, vaardigheden en attitude tijdens de bijeenkomsten.
- Schriftelijke opdrachten 1 t/m 6 zijn door de docent als voldoende beoordeeld (zie bijlage 1).

Het certificaat vermeldt onder andere het resultaat van de toetsing.

Als de cursist een dagdeel afwezig is geweest, maakt hij/zij een vervangende opdracht.

Als de cursist meer dan één dagdeel afwezig is geweest, heeft deze niet voldaan aan de eisen en kan het certificaat niet overhandigd worden.

Het cursusgeld bedraagt € 975 (inclusief handouts e.d., lunch, thee en koffie)

Opzet van de cursus

Huiswerk voor bijeenkomst 1

Opdracht 1 (ochtend): Lees Voorwoord, hoofdstuk 1 (Introductie) en 3 (Uitgangspunten). Vul het Reflectieschema Uitgangspunten in

Opdracht 2 (middag): Lees hoofdstuk 4 en pas de intakefase toe op een eigen casus

Bijeenkomst 1

9.30 - 12.30 Start cursus en uitgangspunten HGD en relatie met HGW op school

Informatie over de doelstellingen, opzet en organisatie van de cursus.

De zeven uitgangspunten van HGD en de relatie met HGW op school en in een SWV.

Bespreken van opdracht 1 en de leerwensen en doelen van cursisten.

12.30 - 13.30 Pauze

13.30 - 16.30 Intakefase

Het model in vijf fasen: intake, strategie, onderzoek, integratie/aanbeveling en advies.

Theorie Intakefase: reden van aanmelding; vraag; concrete problemen en positieve aspecten; attributies en oplossingen van school, kind en ouders; positieve factoren kind,

onderwijsleer- en opvoedingssituatie; genomen maatregelen en effect; afstemming diagnosticus, school en ouders; typering type vraagstellingen en werkafspraken.

Speciale aandacht voor samenwerken, het ombuigen 'van externe naar interne attributies' en 'van probleemgericht denken naar oplossingsgericht handelen'.

Bespreking eigen casus intakefase en feedback docent

Huiswerk voor bijeenkomst 2:

Opdracht 3 (ochtend): Lees hoofdstuk 5 en pas de strategiefase toe op een eigen casus

Opdracht 4 (middag): Lees hoofdstuk 6 en pas de onderzoeksfase toe op een eigen casus

Bijeenkomst 2

9.30-12.30 Strategiefase

Theorie strategiefase: concrete probleembeschrijving, clusteren van problematisch en positief gedrag en formuleren van hypothesen en onderzoeksvragen, waarbij factoren in het kind, de onderwijsleeromgeving en het gezin aan bod komen (transactioneel kader). Speciale aandacht voor het oefenen van de 'als-dan-redenering'.

Bespreking eigen casus strategiefase en feedback docent

12.30 – 13.30 Pauze

13.30 – 16.30 Onderzoeksfase

Theorie Onderzoeksfase: wat is handelingsgericht onderzoeken, hoe zijn leerlingen, leerkrachten, mentoren, interne begeleiders, zorgcoördinatoren en ouders als 'mede-onderzoekers' in het onderzoek te betrekken, het beantwoorden van onderzoeksvragen: welke informatie is relevant en welke is irrelevant?

Speciale aandacht voor handelingsgericht observeren in de klas, het toetsen van veranderingsgerichte hypothesen, betrekken van de leerling en onderwijsondersteunend gedrag van ouders.

Bespreking eigen casus onderzoeksfase en feedback docent.

Huiswerk voor bijeenkomst 3:

Opdracht 5 (ochtend): Lees hoofdstuk 7 en pas de integratie/aanbevelingsfase toe op een eigen casus.

Opdracht 6 (ochtend): Lees hoofdstuk 8 en pas de adviesfase toe op een eigen casus.

Opdracht 7 (middag): lees hoofdstuk 9 en geef aan wat je wel/niet aanspreekt en waarom (niet).

Bijeenkomst 3

9.30 - 12.30 Integratie/aanbevelings- en adviesfase

Theorie Integratie/aanbevelingsfase: formuleren (transactioneel) integratief beeld, protectieve factoren leerling, onderwijsleeromgeving en opvoedingssituatie, indicatiestelling; welke vormen van binnenschoolse begeleiding of hulpverlening vanuit jeugdzorg zijn gewenst, welke daarvan zijn haalbaar, het formuleren van aanbevelingen. Speciale aandacht voor inventariseren van argumenten voor en tegen aanbevelingen.

Theorie Adviesfase: bespreken van gegevens uit het diagnostisch onderzoek met ouders, kind/jongere en school, toelichting op het advies en overleg met school en ouders over de wenselijkheid en haalbaarheid van het advies.

Speciale aandacht voor omgaan met weerstand, haalbaar maken van adviezen en handelingsgerichte verslagen voor leerling (diagnostische brief), leraren en ouders.

Bespreking eigen casus integratie/aanbevelings- en adviesfase en feedback docent.

12.30 – 13.30 Pauze

13.30 – 16.30 Handelingsgericht Arrangeren (HGA, indicatiestelling) in een ondersteuningsteam, ontwikkelingsperspectief (OPP) en toelaatbaarheidsverklaring (TLV): de rol van een handelingsgerichte diagnosticus?

Evaluatie mondeling en schriftelijk achteraf via een vragenlijst.

Toezending certificaten (met o.a. accreditatienummer en aantal punten) indien aan de toetsingseisen (aanwezigheid en praktijkopdrachten 1 t/m 6 voldoende) is voldaan en de schriftelijke evaluatie is ingevuld.

Bijlage 1: de zeven opdrachten

Let wel: bij de opdrachten 2 t/m 6 gaat het om een casus waarbij HGD van toepassing is (wat is er aan de hand; hoe komt het; wat moet er gebeuren en hoe gaan we het aanpakken?). Denk aan de anonimiteit van kind, school en ouders!

Het Reflectieschema en de Analyseschema's krijgt u van tevoren gemaild.

Voorafgaand aan eerste bijeenkomst: opdracht 1, Uitgangspunten HGD/HGW en opdracht 2, Intakefase

1. Lees het Voorwoord en de hoofdstukken 1 en 3. Reflecteer op uw eigen werk met behulp van het 'Reflectieschema Uitgangspunten HGD'

- wat doe ik al handelingsgericht?
- wat zou handelingsgerichter kunnen?
- leerwensen en doelen voor de cursus?

Neem het ingevulde reflectieschema in tweevoud mee naar de bijeenkomst (1 voor jezelf, 1 voor de docent).

2. Lees hoofdstuk 4, Intakefase en pas deze toe op een eigen casus. Vul hierbij het 'Analyseschema Intake' in. Neem het ingevulde analyseschema in tweevoud mee.

Tussen bijeenkomst 1 en 2: opdracht 3, Strategiefase en opdracht 4, Onderzoeksfase

3 en 4. Lees hoofdstuk 5, Strategiefase en 6, Onderzoeksfase en pas deze 2 fasen toe op een eigen casus. Vul hierbij de Analyseschema's Strategie en Onderzoek in. Neem de twee ingevulde analyseschema's in tweevoud mee naar de bijeenkomst.

Tussen bijeenkomst 2 en 3: opdracht 5, Integratie/aanbevelingsfase, opdracht 6, Advies fase en opdracht 7, HGA, OPP en TLV

5 en 6. Lees hoofdstuk 7, Integratie/Aanbevelingsfase en 8, Adviesfase en pas deze 2 fasen toe op een eigen casus. Vul hierbij de Analyseschema's Integratie/Aanbeveling en Advies in. Neem de twee ingevulde analyseschema's in tweevoud mee naar de bijeenkomst.

7. Lees hoofdstuk 9, HGA, OPP en TLV. Geef aan wat je wel/niet aanspreekt en waarom (maximaal 1 A4). Neem ook deze opdracht in tweevoud mee naar de bijeenkomst.